

WIKTORA DEGI ORTOPEDIA I REHABILITACJA

pod redakcją

**Witolda Marciniaka
i Andrzeja Szulca**

1

WYDAWNICTWO LEKARSKIE PZWL

WIKTORA DEGI ORTOPEDIA I REHABILITACJA

pod redakcją

prof. dr. hab. med. Witolda Marciniaka

prof. dr. hab. med. Andrzeja Szulca

tom **1**

WARSZAWA

WYDAWNICTWO LEKARSKIE PZWL

Spis treści

1. Historia ortopedii i rehabilitacji

Andrzej Nowakowski 1

2. Ortopedia i rehabilitacja we współczesnym ujęciu

Wiktor Dega, Kazimiera Milanowska 7

- 2.1. Zadania ortopedii 7
- 2.2. Rozwój współczesnej rehabilitacji 8
- 2.3. Rozwój rehabilitacji w Polsce 9

3. Wprowadzenie do fizjopatologii narządu ruchu

Stanisław Piątkowski, Tomasz Kotwicki 11

- 3.1. Kości 11
- 3.2. Stawy 14
- 3.3. Mięśnie 15
- 3.4. Biomechaniczne właściwości narządu ruchu 17
- 3.5. Kompensacyjne oraz adaptacyjne właściwości narządu ruchu 19

4. Łacińsko-polskie mianownictwo ortopedyczne

Witold Marciniak, Stanisław Piątkowski 21

5. Filogenetyczne i ontogenetyczne uwarunkowania chodu

Marek Józwiak 27

- 5.1. Chód 27
- 5.2. Mechanizm chodu 30
- 5.3. Ocena chodu 34

6. Badanie narządu ruchu

Wiktor Dega, Witold Marciniak 39

- 6.1. Wywiady 39
- 6.2. Oglądanie 40
- 6.3. Badanie dotykiem 41
- 6.4. Ocena zmian statyczno-dynamicznych 42
- 6.5. Pomiary długości i obwodów kończyn 43
- 6.6. Technika badania narządu ruchu 45
- 6.7. Badanie ruchowych sprawności mięśni 58
- 6.8. Ocena chodu patologicznego 68

7. Zastosowanie badań elektrofizjologicznych w ortopedii i rehabilitacji

Jadwiga Koczocik-Przedpelska 71

8. Ból przewlekły w chorobach narządu ruchu

Jerzy Garstka 76

9. Sposoby leczenia ortopedycznego

Stanisław Piątkowski, Jarosław Czubak 88

- 9.1. Leczenie bezoperacyjne 89
- 9.2. Metody leczenia operacyjnego 105

10. Mikrochirurgia w ortopedii, traumatologii i replantacje kończyn

Władysław Manikowski 109

- 10.1. Podstawy mikrochirurgii w ortopedii 109
- 10.2. Replantacje kończyn i palców – zasady postępowania 112
- 10.3. Podsumowanie – zasady ogólne mikrochirurgii 113

11. Pielęgnowanie chorego w ortopedii i rehabilitacji

Wanda Małeczka 115

- 11.1. Rola i zadania pielęgniarki w lecznictwie ortopedyczno-rehabilitacyjnym 115
- 11.2. Standardy opieki pielęgniarskiej 116
- 11.3. Przygotowanie chorego do zabiegu operacyjnego 116
- 11.4. Opieka pielęgniarska na OIOM – pooperacyjna 117
- 11.5. Udział pielęgniarki w zespole terapeutycznym i rehabilitacyjnym 117
- 11.6. Pielęgnowanie chorego w opatrunku gipsowym 118
- 11.7. Pielęgnowanie chorego w rehabilitacji 119

12. Usprawnianie chorych z dysfunkcjami narządu ruchu

Grażyna Cywińska-Wasilewska, Kazimiera Milanowska, Krystyna Szambelan, Janina Tomaszewska 123

- 12.1. Lecznicze usprawnianie 123
- 12.2. Kinezyterapia
*Grażyna Cywińska-Wasilewska,
Janina Tomaszewska* 123
- 12.3. Fizykoterapia
*Grażyna Cywińska-Wasilewska,
Janina Tomaszewska* 132
- 12.4. Hydroterapia i balneoterapia
Kazimiera Milanowska 139
- 12.5. Terapia zajęciowa
*Grażyna Cywińska-Wasilewska,
Janina Tomaszewska* 143
- 12.6. Zadania i metody pracy psychologa
Krzyszyna Szambelan 146
- 12.7. Rehabilitacja społeczna i zawodowa
Krzyszyna Szambelan 147
- 13. Przyczyny i klasyfikacja wad wrodzonych narządu ruchu**
Władysław Manikowski, Marek Józwiak 154
- 13.1. Uwagi ogólne 154
- 13.2. Klasyfikacja 154
- 13.3. Etiologia 155
- 13.4. Wady wrodzone kończyny górnej 156
- 13.5. Wady wrodzone kończyny dolnej 158
- 14. Rozwojowa dysplazja i zwichnięcie stawu biodrowego**
Jarostaw Czubak, Jacek Kruczyński 159
- 14.1. Rozwój stawu biodrowego w okresie życia wewnątrzmacicznego
Jarostaw Czubak 159
- 14.2. Anatomia stawu biodrowego. Odmienności anatomiczne stawu biodrowego u płodu i noworodka
Jarostaw Czubak 161
- 14.3. Anatomia patologiczna dysplazji i zwichnięcia stawu biodrowego
Jarostaw Czubak 163
- 14.4. Etiologia rozwojowej dysplazji stawu biodrowego
Jarostaw Czubak 164
- 14.5. Występowanie rozwojowej dysplazji stawu biodrowego
Jarostaw Czubak 165
- 14.6. Nazewnictwo: od wrodzonej dysplazji i zwichnięcia stawu biodrowego do rozwojowej dysplazji i zwichnięcia stawu biodrowego
Jarostaw Czubak 166
- 14.7. Obraz kliniczny wady
Jarostaw Czubak 166
- 14.8. Obrazowanie stawu biodrowego
Jarostaw Czubak 171
- 14.9. Leczenie rozwojowej dysplazji stawu biodrowego w zależności od wieku w chwili ustalenia rozpoznania
Jarostaw Czubak 176
- 14.10. Jałowa martwica bliższego końca kości udowej jako następstwo leczenia zachowawczego lub operacyjnego
Jacek Kruczyński 189
- 15. Szpotawość biodra dziecięcego**
Wiktor Dega, Witold Marciniak 194
- 16. Wrodzony niedorozwój uda**
Witold Marciniak 196
- 16.1. Wrodzone udo krótkie 196
- 16.2. Wrodzony niedorozwój bliższego końca kości udowej 196
- 17. Biodro dziecięce bolesne**
Marek Napiontek, Paweł Koczewski 202
- 17.1. Przemijające zapalenie stawu biodrowego
Marek Napiontek 202
- 17.2. Choroba Legga-Calvégo-Perthesa
Marek Napiontek 204
- 17.3. Młodzieńcze złuszczenie głowy kości udowej
Paweł Koczewski 211
- 18. Pierwotna protruzja panewki**
Andrzej Pucher 220
- 18.1. Etiologia i patogeneza 220
- 18.2. Objawy kliniczne 220
- 18.3. Objawy radiologiczne 220
- 18.4. Leczenie 221
- 19. Wrodzone zwichnięcie stawu kolanowego**
Marek Napiontek 222
- 19.1. Etiologia i patogeneza 222
- 19.2. Obraz kliniczny 222
- 19.3. Obraz radiologiczny 222
- 19.4. Leczenie 223

20. Wrodzone i nawykowe podwichnięcie lub zwichnięcie rzepki*Marek Józwiak* 225**21. Zaburzenia osi kolan u dzieci i młodzieży***Marek Napiontek* 228

- 21.1. Zachowanie się osi kończyn dolnych w trakcie rozwoju dziecka 228
- 21.2. Fizjologiczna koślawość kolan 228
- 21.3. Fizjologiczna szpotawość kolan 228
- 21.4. Przeprost stawu kolanowego na tle wiotkości 230

22. Torbiel podkolanowa. Torbiel Bakera*Ryszard Włodarczyk* 232**23. Uszkodzenia wewnętrzne stawu kolanowego***Jacek Kruczyński, Krzysztof Ruszkowski* 233

- 23.1. Epidemiologia urazowych uszkodzeń wewnętrznych stawu kolanowego 233
- 23.2. Podstawowe objawy, metody badania klinicznego i badania dodatkowe 234
- 23.3. Rola artroskopii we współczesnej chirurgii stawu kolanowego 235
- 23.4. Ostry uraz stawu kolanowego – zasady postępowania 235
- 23.5. Uszkodzenia więzadeł i niestabilności stawu kolanowego 236
- 23.6. Urazowe zwichnięcia stawu kolanowego 243
- 23.7. Uszkodzenia łąkotek 243
- 23.8. Uszkodzenia urazowe chrząstki stawowej 246
- 23.9. Urazowe zwichnięcie rzepki 249

24. Bolesny staw kolanowy u dzieci*Marek Napiontek* 251**25. Choroba Blounta, piszczel szpotawa u dzieci i młodzieży***Jarosław Czubak* 254

- 25.1. Etiologia 254
- 25.2. Objawy kliniczne 254
- 25.3. Ocena radiologiczna 254
- 25.4. Różnicowanie 255
- 25.5. Leczenie 255

26. Wrodzone wady goleni i stopy*Witold Marciniak, Marek Napiontek* 256

- 26.1. Wrodzone zagięcia piszczeli
Witold Marciniak 256
- 26.2. Wrodzony brak strzałki
Witold Marciniak 260
- 26.3. Wrodzony brak piszczeli
Witold Marciniak 263

26.4. Wrodzone przewężenie goleni i stopy*Witold Marciniak* 264**26.5. Wrodzona stopa końsko-szpotawa***Witold Marciniak, Marek Napiontek* 265**26.6. Przywiedzenie przodostopia***Marek Napiontek* 282**26.7. Wrodzona stopa płaska***Witold Marciniak* 285**26.8. Wrodzona stopa piętowa***Witold Marciniak* 287**26.9. Wrodzona stopa rozszczepiona i ubytki promieni stopy***Witold Marciniak* 288**26.10. Wrodzony zrost kości stępu***Witold Marciniak* 288**26.11. Dodatkowe kości stopy***Witold Marciniak* 289**26.12. Wrodzone wady palców stóp***Witold Marciniak* 290**27. Zniekształcenia wzrostowe i nabyte stopy***Marek Napiontek* 296

- 27.1. Stopa płasko-koślawa statyczna 296
- 27.2. Stopa płasko-koślawa przykurczona. Wrodzone połączenia (synostozy) kości stępu 300
- 27.3. Stopa wydrążona idiopatyczna 301
- 27.4. Stopy wrażliwe, stopy bolesne 301
- 27.5. Przerośnięty guz piętowy 304

28. Inne zmiany stopy*Witold Marciniak* 306

- 28.1. Chód „gołębi” 306
- 28.2. Stopa końsko-szpotawa porażenna poiniekcyjna 306
- 28.3. Zespół cieśni kanału stępu 308
- 28.4. Przykurcz ischemiczny *Volkmana* kończyny dolnej 308
- 28.5. Neuralgia *Mortona* 309
- 28.6. Paznokieć wrośnięty 309

29. Anatomia i ocena czynności ręki*Władysław Manikowski, Hieronim Strzyżewski* 311

- 29.1. Anatomia czynnościowa i fizjologia ręki 311
- 29.2. Badanie stawów kończyny górnej 314
- 29.3. Układ mięśniowy 317
- 29.4. Podstawowe testy kliniczne ręki 317
- 29.5. Badanie układu nerwowego ręki i kończyny górnej 318

30. Wady wrodzone kończyn górnych

Władysław Manikowski 321

30.1. Syndaktylia – palczost 321

30.2. Wrodzone palce nadliczbowe 322

30.3. Wrodzone braki i niedorozwoje palców 323

30.4. Wrodzone zaburzenia osi palców 324

30.5. Ręka rozszczepiona 325

30.6. Wrodzony brak kości promieniowej 325

30.7. Deformacja *Madelunga* 328

30.8. Wrodzone pierścieniowate przewężenia „owodniowe” 328

30.9. Palec trzaskający, zakleszczający 329

30.10. Wrodzony zrost promieniowo-łokciowy 329

30.11. Wrodzone przerosty ręki 329

Spis rozdziałów tomu 2

- 31. Urazowe uszkodzenia ręki**
Władysław Manikowski 1
- 32. Choroby ścięgien, tkanki łącznej, entezopatie**
Władysław Manikowski 17
- 33. Choroby barku**
Leszek Romanowski 33
- 34. Niestabilność stawu ramiennego**
Leszek Romanowski 36
- 35. Wrodzone wady kręgosłupa, klatki piersiowej i szyi**
Andrzej Szulc, Alfons Senger, Tomasz Kotwicki 44
- 36. Wady postawy**
Lesław Łabaziewicz 63
- 37. Skrzywienia kręgosłupa**
Maciej Głowacki, Tomasz Kotwicki, Andrzej Pucher 68
- 38. Choroba Scheuermanna**
Alfons Senger, Tomasz Kotwicki 112
- 39. Porażenia i niedowłady w przebiegu chorób kręgosłupa i rdzenia kręgowego**
Andrzej Szulc 119
- 40. Usprawnianie chorych po urazach kręgosłupa z uszkodzeniem rdzenia kręgowego**
Kazimiera Milanowska 137
- 41. Układowe zniekształcenia i choroby narządu ruchu**
Witold Marciniak, Andrzej Szulc, Tomasz Kotwicki, Szymon Pietrzak, Michał Walczak, Iwona Kraśny, Maciej Głowacki, Jarosław Czubak, Emilia Szumińska-Napiontek 142
- 42. Chrzęstniakowatość stawów**
Alfons Senger 197
- 43. Jałowe martwice kości**
Witold Marciniak, Alfons Senger, Władysław Manikowski, Jacek Kruczyński 198
- 44. Wybrane zagadnienia dotyczące następstw urazów narządu ruchu**
Wojciech Strzyżewski 214
- 45. Choroby przeciążeniowe**
Wojciech Strzyżewski 218
- 46. Rozejście spojenia łonowego**
Alfons Senger 222
- 47. Zespół Sudecka**
Roman Ratomski 223
- 48. Zespół ischemiczny typu Volkmana**
Władysław Manikowski 228
- 49. Choroby narządu ruchu na tle procesów zapalnych z wyłączeniem gośćca**
Witold Marciniak, Jarosław Czubak, Alfons Senger, Iwona Kraśny, Tomasz Kotwicki, Stefan Malawski 230
- 50. Choroby reumatoidalne narządu ruchu z punktu widzenia ortopedycznego**
Ryszard Włodarczyk, Andrzej Kiciński 263
- 51. Choroba zwyrodnieniowa stawów**
Małgorzata Wierusz-Kozłowska, Jacek Markuszewski 274

52. Chondromalacja*Jacek Kruczyński* 290**53. Wymienna plastyka stawów (artroplastyka)***Ryszard Włodarczyk, Andrzej Kiciński* 294**54. Bóle krzyża***Andrzej Nowakowski* 302**55. Metoda McKenziego w diagnozowaniu i leczeniu bólów krzyża o podłożu mechanicznym***Tomasz Stengert* 334**56. Bóle kręgosłupa u dzieci i młodzieży***Tomasz Kotwicki* 343**57. Leczenie rehabilitacyjno-ortopedyczne chorego z mózgowym porażeniem dziecięcym***Marek Józwiak, Wanda Stryła* 347**58. Ręka spastyczna***Władysław Manikowski, Hieronim Strzyżewski* 375**59. Choroby mięśni z punktu widzenia ortopedycznego***Andrzej Szulc, Milud Shadi* 379**60. Uszkodzenia nerwów obwodowych***Władysław Manikowski, Hieronim Strzyżewski* 389**61. Dziecko z przepukliną oponowo-rdzeniową***Witold Marciniak, Andrzej Szulc* 411**62. Miejsce ortopedii w kompleksowym leczeniu nowotworów narządu ruchu***Andrzej Szulc, Karol Bernardczyk, Jan Bręborowicz, Janusz Bruszewski, Jerzy Nazar, Paweł Kurzawa* 425**63. Nierówność kończyn dolnych i zastosowanie metody Ilizarowa w ortopedii***Paweł Koczewski, Witold Marciniak, Milud Shadi* 465**64. Zaburzenia osi kończyn dolnych i zasady ich korekcji***Paweł Koczewski* 496**65. Amputacje kończyn***Jerzy Król* 505**66. Usprawnianie chorych po amputacjach kończyn***Janina Tomaszewska, Wanda Stryła* 521**67. Zaopatrzenie ortopedyczne***Henryk Grabski, Tadeusz Myśluborski* 548